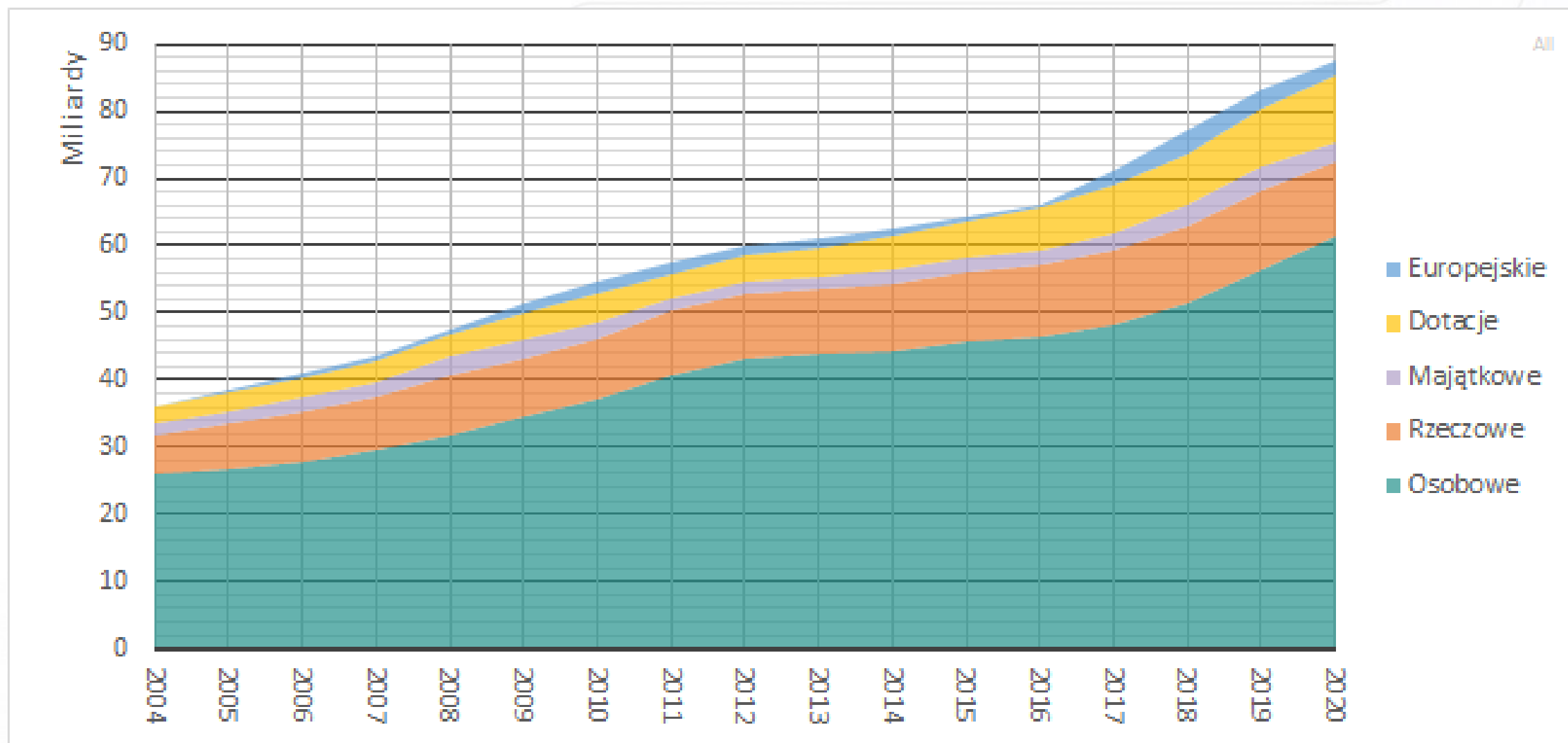

Pola oszczędności w oświacie samorządowej

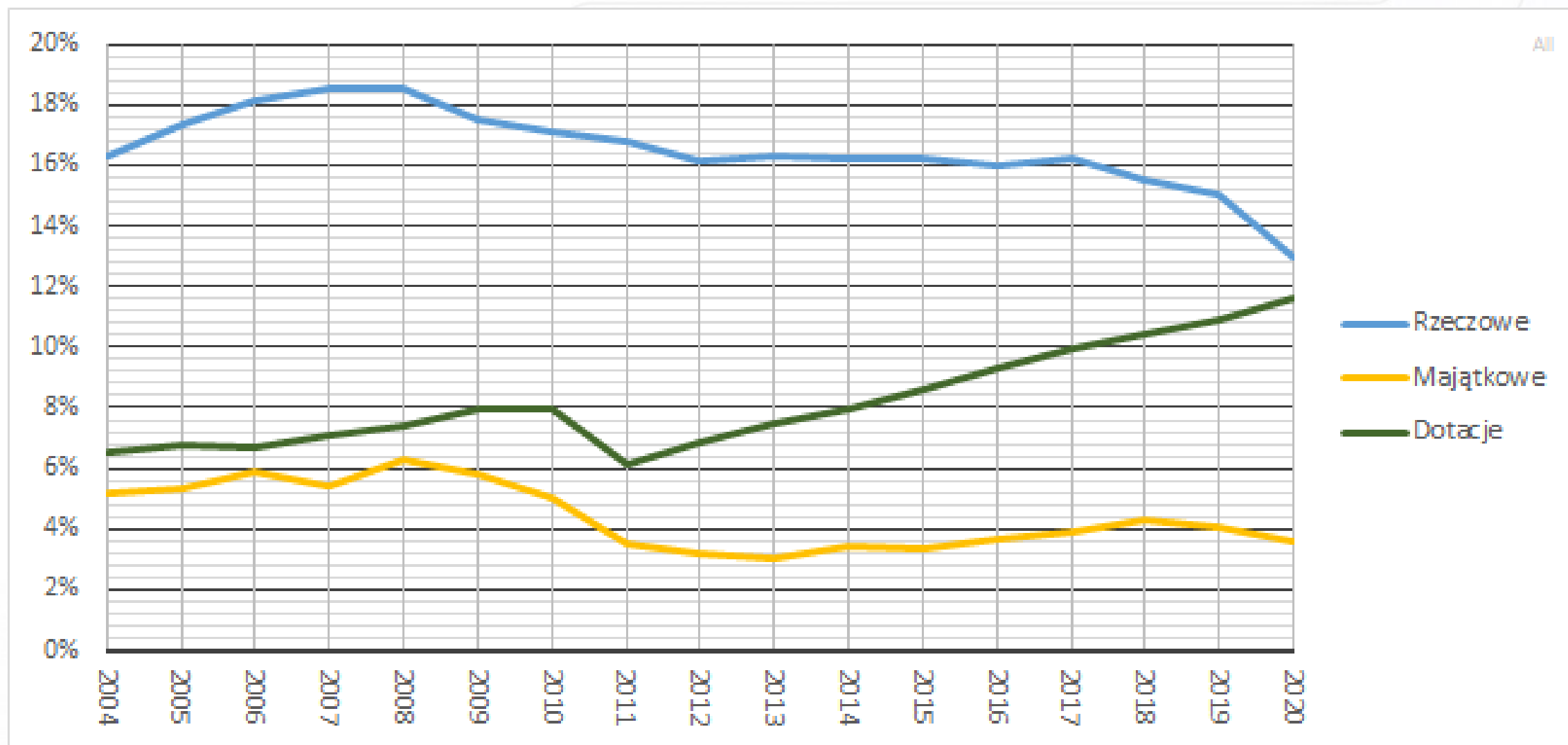
Mariusz Tobor

Struktura wydatków oświaty samorządowej

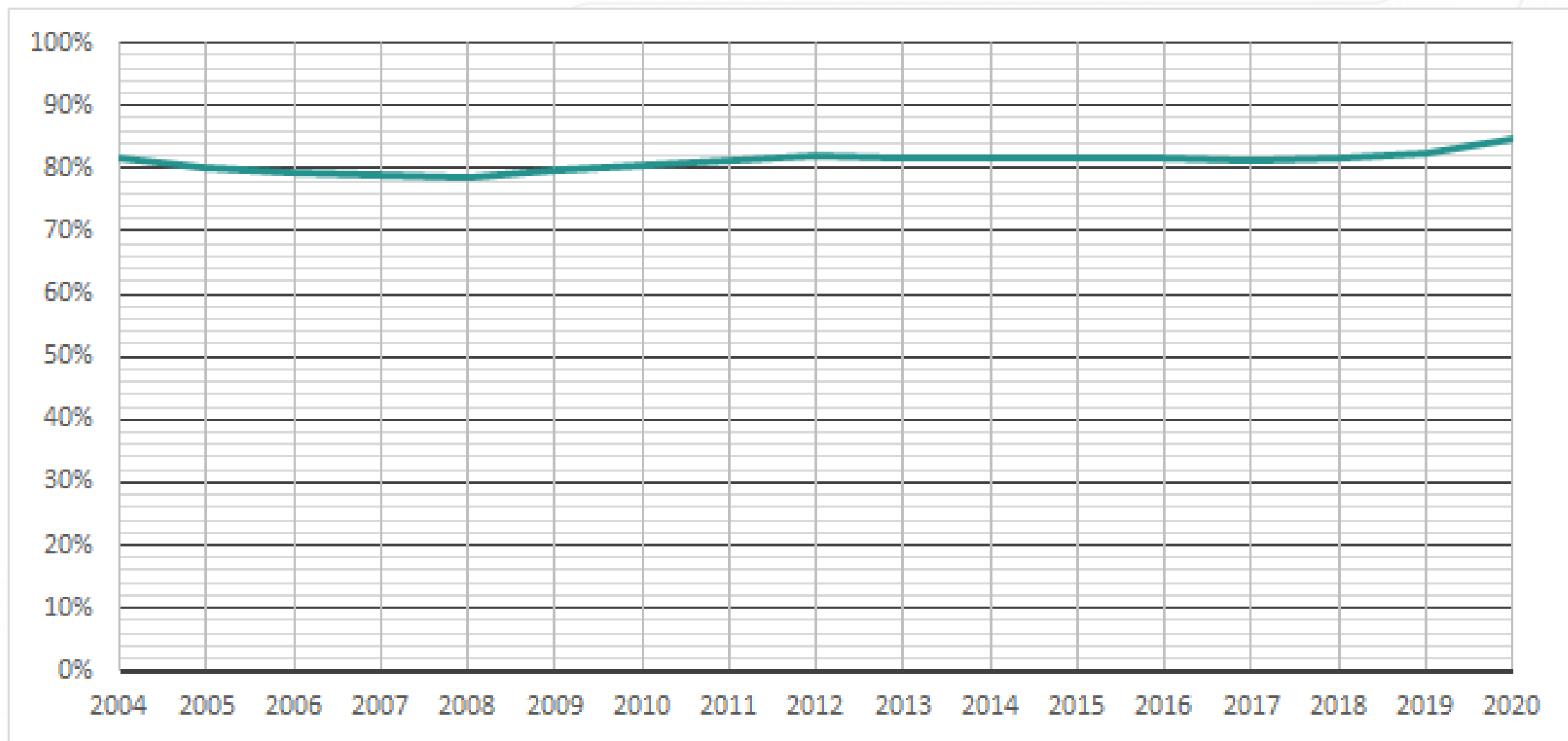

Udział wybranych składników w samorządowych wydatkach oświatowych finansowanych ze źródeł krajowych

- Najwięcej pieniędzy – wydatki osobowe
- Niekiedy są możliwe istotne oszczędności na wydatkach rzeczowych, ale zwykle wymagają inwestycji
 - na spinaczach wiele nie zaoszczędzimy
 - najwięcej można zaoszczędzić na obiektach, których nie ma
- Udział wydatków na dotacje dla jednostek niesamorządowych stale rośnie
 - Uwaga na dotacje dla jednostek publicznych → zależą przede wszystkim od kosztów jednostek samorządowych, więc najlepszą metodą oszczędzania na tych dotacjach jest ograniczenie kosztów we własnych szkołach i przedszkolach

Wydatki osobowe jako procent wydatków bieżących bez dotacji

Wydatki osobowe w oświacie

- Zdecydowanie najwięcej kosztują nauczyciele – ok. 80% (?)
- Czasem można jeszcze zaoszczędzić na administracji i obsłudze
 - robiąc rzetelną analizę porównawczą obciążenia pracowników w poszczególnych jednostkach i standaryzując zatrudnienie
 - organizując CUW (ale to trzeba najpierw dobrze policzyć)
 - lub... zmniejszając liczbę obiektów, które trzeba sprzątać i konserwować

Wydatki na wynagrodzenia nauczycieli

Na co samorząd nie ma wpływu

- Na wysokość stawek wynagrodzeń zasadniczych i ich pochodnych (np. dodatków stażowych)
- Na pensja większości nauczycieli
- Na liczby godzin w ramowych planach nauczania
- Na zasady podziałów na grupy
- Na liczbę uczniów ze specjalnymi potrzebami oraz na rodzaj tych potrzeb

Na co samorząd ma przynajmniej częściowy wpływ

- Na niektóre dodatki
- Na liczby i wielkości oddziałów
- Na realizację podziałów na grupy
- Na organizację zaspokajania specjalnych potrzeb uczniów
- Na liczbę etatów wsparcia (bibliotekarzy, pedagogów itp.)
- Na sieć szkół

Czyli na liczbę etatów przeliczeniowych nauczycieli

Czy samorządom powinno zależeć na
podniesieniu pensum?

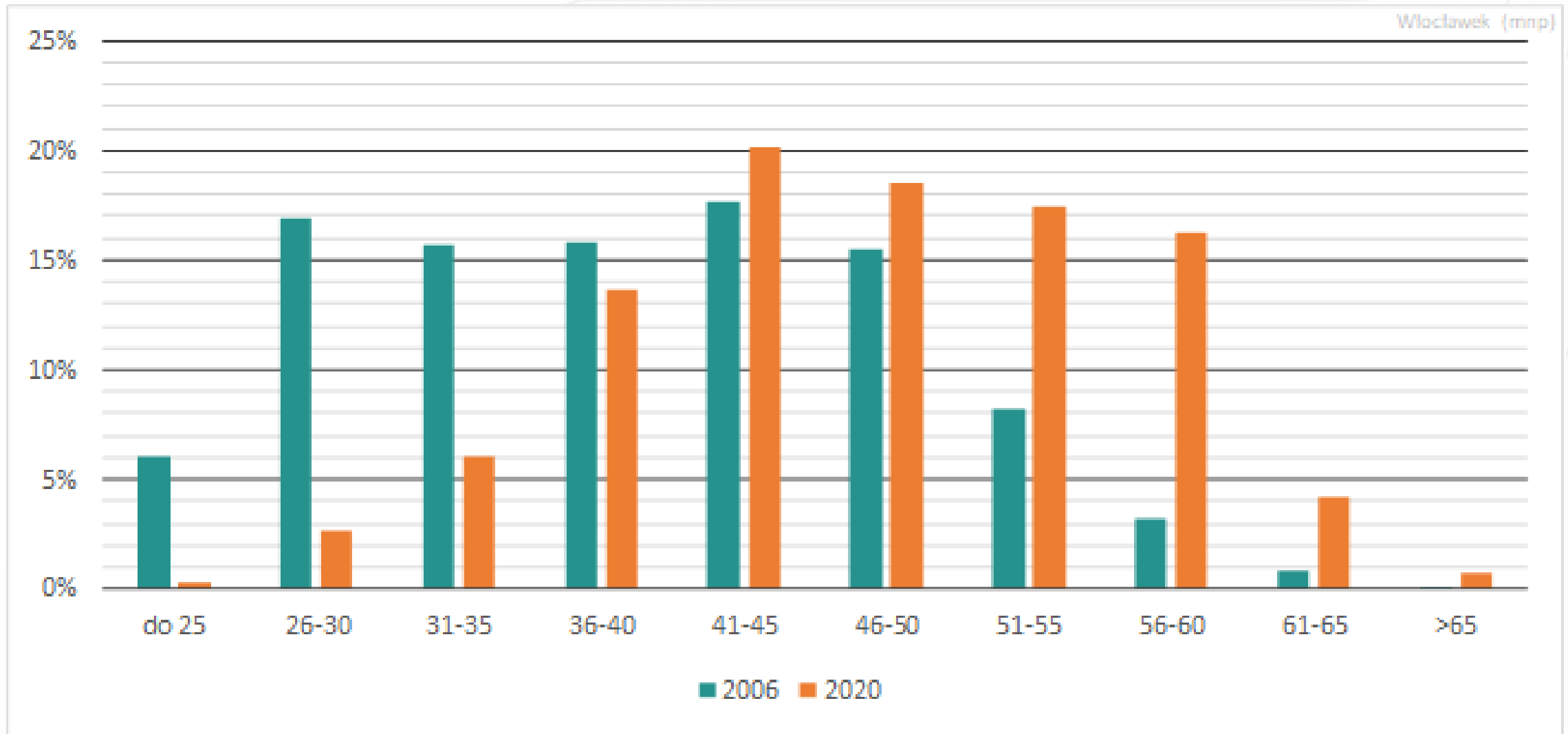
Próba podniesienia pensum w 2000 r. metodą perswazyjną

- Pensum może być podwyższone tymczasowo na podstawie art. 42 ust. 2a Karty Nauczyciela
- Stosowane bardzo rzadko – w roku 2011/12 tylko w 243 JST u ok. 1613 nauczycieli (później tego nie liczyłem, ale nic nie wskazuje na masowe stosowanie)
- Finansowo w ogóle się nie opłaca organowi prowadzącemu (godziny ponadwymiarowe są tańsze niż godziny w etacie!)

Możliwe sposoby podniesienia pensum

- Z rekompensatą, czyli z podwyżkami wynagrodzeń odpowiadającymi skali zwiększenia obowiązków
 - trudniejsza organizacja szkół
 - brak korzyści finansowych dla JST
 - zwolnienia nauczycieli?
- *Jakiś wariant pośredni*
- Bez rekompensaty, czyli bez odpowiednich podwyżek wynagrodzeń
 - zmniejszenie wydatków... ale czy to się rzeczywiście opłaci samorządom? → nastąpi zmniejszenie zakresu zadań oświatowych
 - trudniejsza organizacja szkół
 - zwolnienia? a może odejścia nauczycieli?
 - jeszcze mniej chętnych do pracy w zawodzie

Zmiana struktury wieku nauczycieli w jednym z miast

Tworzenie oddziałów, czyli wszystko
zaczyna się od pierwszej klasy

Uwarunkowania tworzenia oddziałów szkół podstawowych

- Nauka w szkole podstawowej trwa aż 8 lat
- Prawie wszystkie SP mają obwody
 - Nie można odmówić przyjęcia dziecka z obwodu
 - Dyrektor może przyjąć dziecko spoza obwodu
 - W miastach granice obwodów SP zwykle nie są trudne do przekroczenia
 - Na wsi migracje między obwodami ogranicza geografia i dowożenie
- Oddziały klas I-III nie mogą mieć więcej niż 25 uczniów
 - zatem w czwartej klasy można połączyć dwa małe oddziały w jeden większy, ale w praktyce robi się to bardzo rzadko

Uczniowie dwóch wybranych szkół realnego miasta w roku 2018/19 w podziale na obwody zamieszkania

Szkoła/obwód	Zapisani do kl. 1 na rok 2019/20	Kl. 1	Kl. 2	Kl. 3	Kl. 4	Kl. 5	Kl. 6	Kl. 7	Kl. 8
SP 1	52	37	49	34	66	67	36	32	42
SP 1	36	24	27	20	41	38	22	13	26
SP 2	12	10	13	5	13	12	10	11	7
SP 3		1	1	1	4			2	2
SP 5	2		1	4	1	2			
SP 6	0				1				2
inny	2	2	7	4	6	15	4	6	5
SP 2	46	70	66	43	73	79	63	42	68
SP 1	1	8	5	2	7	2	7	2	3
SP 2	44	55	57	37	53	60	47	33	49
SP 3	0	0	0	1	1	1	0	0	1
SP 5	0	3	0	1	4	2	2	2	3
SP 6	1	1	0	2	0	0	0	0	0
inny	0	3	4	0	8	14	7	5	12
Razem uczn. z obwodów SP1 i SP2	93	97	102	64	114	112	86	59	85
Rzeczywista liczba oddziałów	5	5	5	4	7	7	5	4	5
Konieczna liczba oddziałów	4	4	5	3	5	5	4	3	4
Nadmiar	1	1	0	1	2	2	1	1	1

Uczniowie innej szkoły tego samego miasta

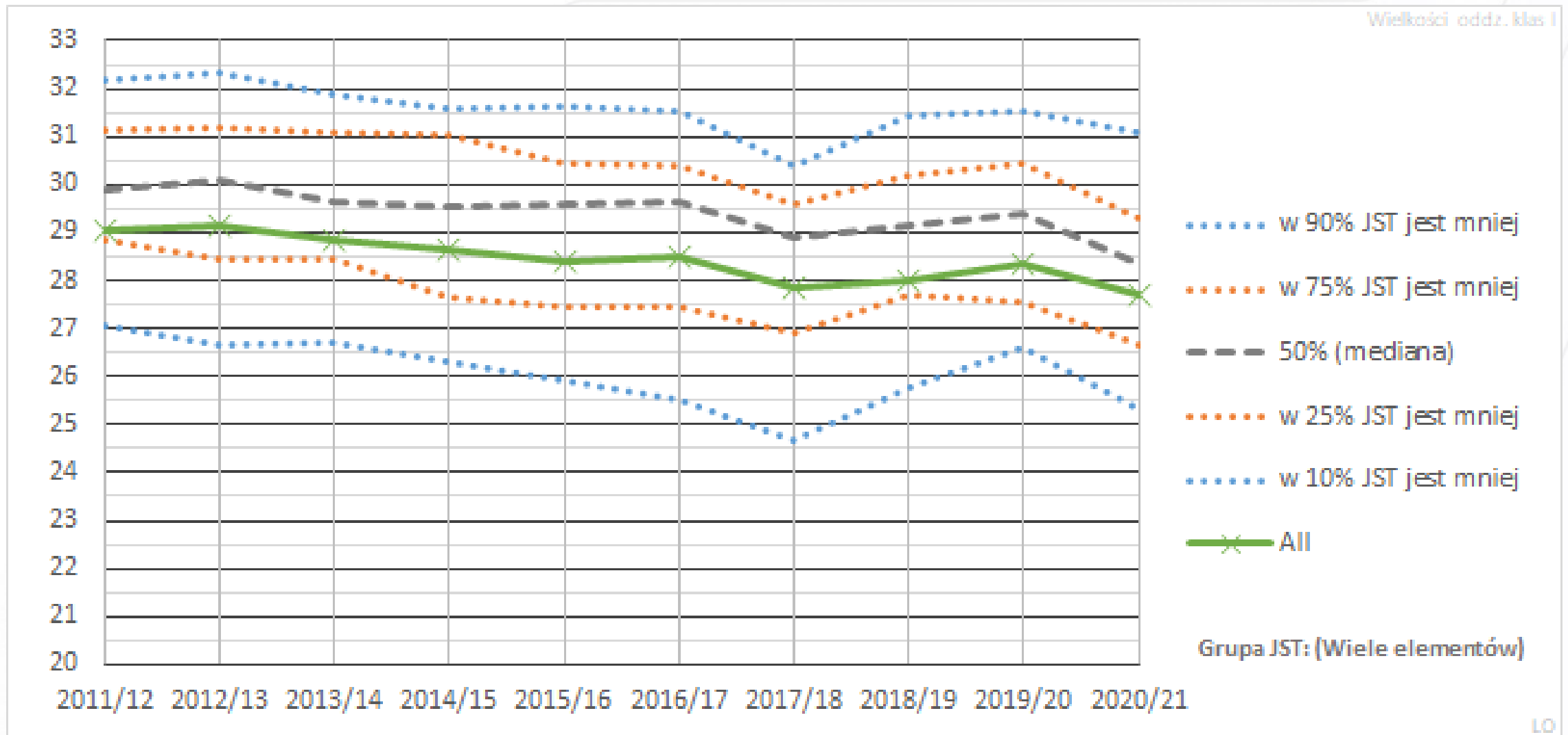
Obwód	Zapisani do kl. 1 na rok 2019/20	Kl. 1	Kl. 2	Kl. 3	Kl. 4	Kl. 5	Kl. 6	Kl. 7	Kl. 8	Razem uczniowie kl. 1-8 w roku 2018/19
macierzysty	22	17	20	8	23	19	16	10	8	121
inny w mieście	1	1	3	1	1	2		4	2	14
poza miastem	13	18	15	6	16	27	11	23	13	129
razem	36	36	38	15	40	48	27	37	23	264

- Nie należy dopuszczać do przyjmowania uczniów spoza obwodów (także spoza JST), jeśli spowodowałoby to utworzenie dodatkowego (niekoniecznego) oddziału
 - w młodszych klasach należy unikać tworzenia oddziałów 25-osobowych
 - bardzo przydatne może być wdrożenie komputerowego systemu rekrutacji do szkół podstawowych
- W gminach miejsko-wiejskich warto unikać przyjmowania uczniów ze wsi do szkół miejskich
 - przejście ucznia ze wsi do miasta to ok. 2,4 tys. straty na subwencji
- W szkołach wielociągowych z małymi oddziałami warto rozważać zmniejszanie liczby oddziałów od klasy czwartej

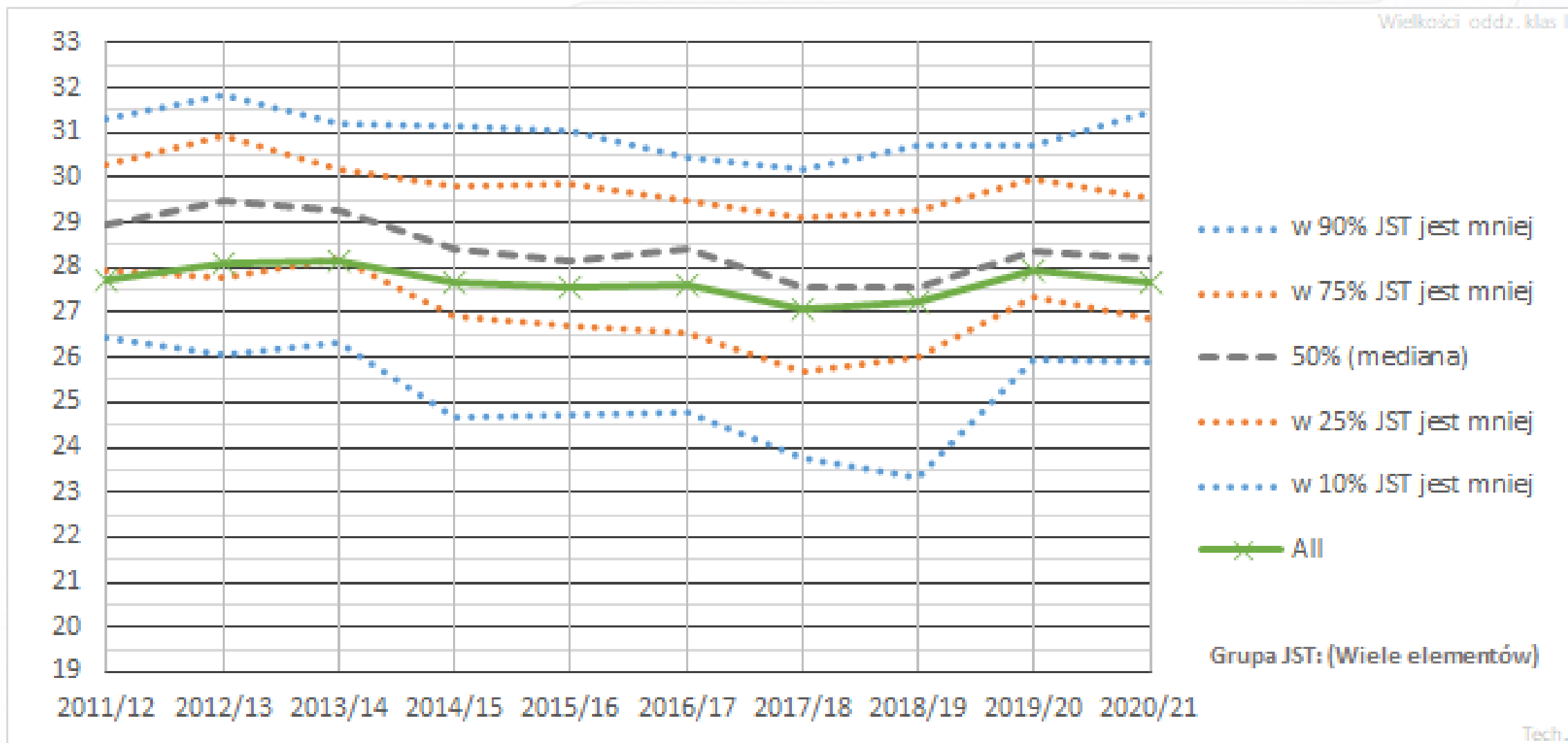
Uwarunkowania tworzenia oddziałów liceów, techników i BS I st.

- Nie ma formalnego ograniczenia wielkości
- Nie ma obowiązku przyjmowania wszystkich chętnych
- Nauka w tych szkołach trwa krócej niż w SP, ale wielu uczniów odchodzi ze szkół przed ostatnią klasą → oddziały się zmniejszają (zwłaszcza w technikach)
- W technikach organizacja oddziałów ma ścisły związek z oferowanymi zawodami
- W liceach nie ma formalnego profilowania

Średnie wielkości oddziałów klas pierwszych LO w miastach na prawach powiatu

Średnie wielkości oddziałów klas pierwszych techników w miastach na prawach powiatu

Dobrze jest mieć jak największe oddziały, ale...

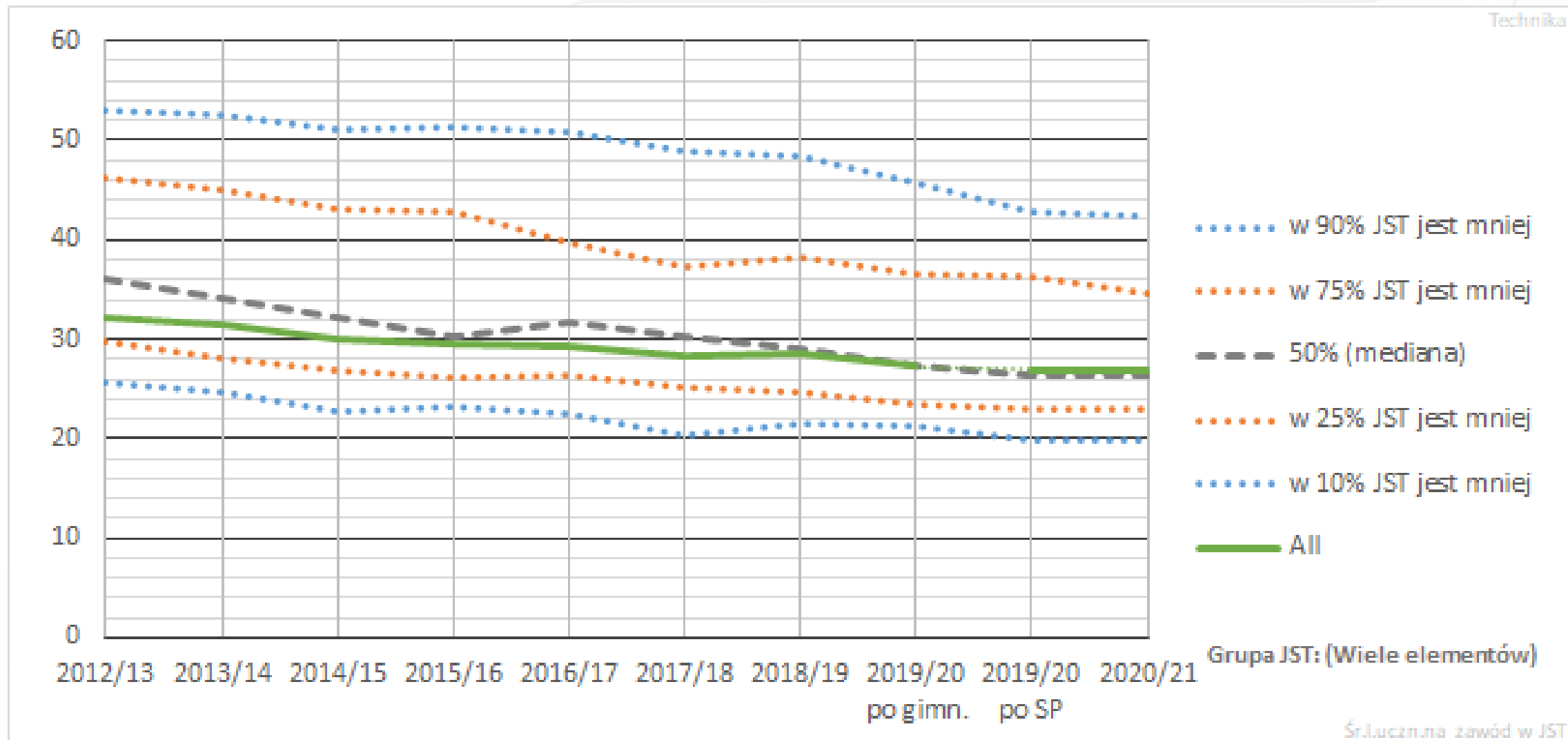
- W liceach ogólnokształcących ważna jest także organizacja zajęć realizowanych w zakresie rozszerzonym
 - najkorzystniejsze jest tworzenie swego rodzaju oddziałów profilowanych (matematyczno-fizycznych, biologiczno-chemicznych, językowych itp.), żeby grupy zajęć rozszerzonych nie były za małe
- W technikach należy unikać tworzenia oddziałów wielozawodowych

Z rozporządzenia o ramowych planach nauczania

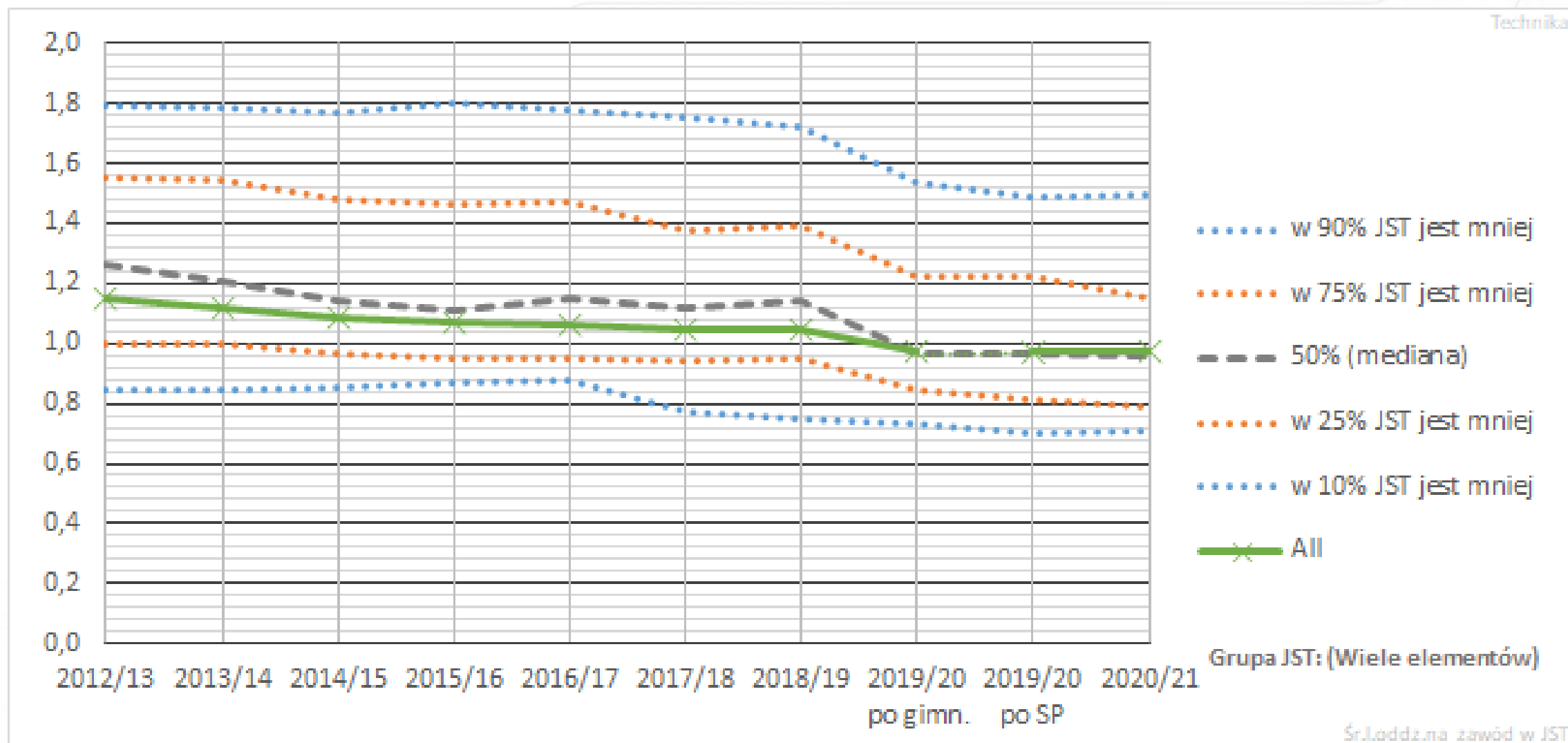
*Dyrektor liceum ogólnokształcącego (...), uwzględniając zainteresowania uczniów oraz **możliwości organizacyjne, kadrowe i finansowe** liceum, ustala przedmioty realizowane w zakresie rozszerzonym, spośród których uczeń wybiera 2 albo 3 przedmioty*

- Przepis nie mówi
 - w którym momencie uczeń wybiera przedmioty rozszerzone
 - ani też, że każdy uczeń musi mieć do wyboru trzy dowolne przedmioty
- Zajęcia te można więc organizować na wiele różnych sposobów i wcale nie trzeba zapewnić uczniom pełnej dowolności wyboru, która przekłada się na małe grupy i wysokie koszty.

Liczba uczniów przypadających na jeden zawód w klasach pierwszych techników – miasta na prawach powiatu

Liczba oddziałów przypadających na jeden zawód w klasach pierwszych techników – miasta na prawach powiatu

Liczby uczniów
klas pierwszych
techników
wybranego
miasta,
kształcących się
w poszczególnych
zawodach

Zawód	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 po gimn.	2019/20 po SP	2020/21
Technik architektury krajobrazu (314202)		26		22	15	12	13	20	11	10	15	5	10	13	11	11
Technik budownictwa (311204)	52	56	55	51	47	43	29	26	23	41	30	22	29	15	15	15
Technik ekonomista (331403)	135	141	132	130	107	118	51	72	53	76	56	56	59	59	50	38
Technik elektryk (311303)	31	27	29	30	30	30	31	30	58	29	44	26	42	24	42	27
Technik geodeta (311104)							15	13	17	13	13	8	10	8	10	10
Technik handlowiec (522305)											12	6		13	10	10
Technik hotelarstwa (422402)	92	55	61	86	50	53	26	30	25	15	29	16	22	12	11	13
Technik informatyk (351203)	116	120	143	167	146	147	174	170	144	138	139	150	201	184	162	139
Technik logistyk (333107)							49	28	50	49	30	52	70	44	27	46
Technik mechanik (311504)	191	25						15	14	15	17	14	14	17	11	
Technik mechatronik (311410)		26	29	29	32	23	31	30	19	30	47	29	43	19	28	28
Technik obsługi turystycznej (422103)					29	11	26	29	29	23	26	15	28			
Technik organizacji reklamy (333906)							29	45	29	43	31	64	32	45	28	
Technik organizacji usług gastronomicznych (34107)	30	30	27	30	23	30										
Technik pojazdów samochodowych (311513)		174	134	154	146	133	116	108	136	90	89	69	73	69	72	43
Technik reklamy (333907)																57
Technik żywienia i usług gastronomicznych (343404)							83	56	58	70	45	52	53	26	25	28
Technik agrobiznesu (331402)		31														
Technik programista (351406)																15
Technik usług fryzjerskich (514105)											26	27	26	15	15	27
Technik żywienia i gospodarstwa domowego (32110)	62	58	49	53	28	31										
Kelner (513101)						12	30	26	27	29	13	8	24			
Kucharz (512001)			53	54	52	55										
Technik analityk (311103)							16	21	25	28	13	14	14	11	14	23
Technik architekt (31103)			24													
Technik drogownictwa (311206)	18	26	11			9										
Technik elektronik (311408)	58	57	31	30	45	30	30	30	29	30	31	38	44	26	27	28
Technik ochrony środowiska (325511)	28	27	16	15	13	26	14									
Technik organizacji turystyki (422104)														14	14	22
Technik rachunkowości (431103)																11
Technik robót wykończeniowych w budownictwie (311219)												9	10	13	7	18
Technik spedytor (333108)											11	14	13	15	14	13
Technik technologii chemicznej (311603)	27	21	13	10	14						15	13	13	14	13	
Technik teleinformatyk (351103)		31	28	30	30	28	30	30	30	30	14	9	14	11	15	13
Technik transportu drogowego (311927)																24
Technik usług kelnerskich (513102)														13	11	13
Razem uczniowie	840	931	835	891	807	791	793	779	777	759	746	716	844	680	632	672
Razem zawody	12	17	16	15	16	17	18	18	18	18	22	23	22	23	23	24
Liczba uczniów na jeden zawód	70,0	54,8	52,2	59,4	50,4	46,5	44,1	43,3	43,2	42,2	33,9	31,1	38,4	29,6	27,5	28,0

Należy minimalizować liczbę otwieranych zawodów

- Otwieranie rekrutacji do nowego zawodu powinno być możliwe po rezygnacji z jakiegoś dotychczasowego zawodu
 - Dobrą praktyką jest zaniechanie ogłaszania rekrutacji do danego zawodu najpóźniej po dwóch latach, gdy liczba chętnych nie spełnia oczekiwań
- Tylko w wyjątkowych wypadkach zawodów, do których jest największy nabór, można się zgadzać na prowadzenie tego samego zawodu w kilku różnych technikach

- Warto określać minimalne liczby uczniów w oddziale lub zawodzie i nie otwierać ich, gdy liczba chętnych nie osiągnie zakładanego minimum
- Trzeba pamiętać, że mały oddział klasy pierwszej w piątej klasie będzie najprawdopodobniej jeszcze mniejszy

Na istniejących oddziałach też można
czasem trochę zaoszczędzić

Zajęcia w podziałach na grupy

- Przepisy nakazują prowadzenie
 - zajęć języków obcych w grupach nie większych niż 24-osobowe
 - zajęć WF w grupach nie większych niż 26-osobowe
- Żaden przepis nie nakazuje dzielenia oddziału na pół – można organizować grupy międzyoddziałowe, których członkowie pochodzą np. z trzech oddziałów (dlatego lepiej mieć szkoły wielociągowe)
- Laboratoryjne zajęcia z biologii, fizyki i chemii powinny być dzielone na grupy w oddziałach, które mają więcej niż 30 uczniów
- Nic nie stoi na przeszkodzie, aby z połową oddziału realizowane były tylko te zajęcia, na których rzeczywiście odbywają się ćwiczenia, np. godzina raz na dwa tygodnie

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna

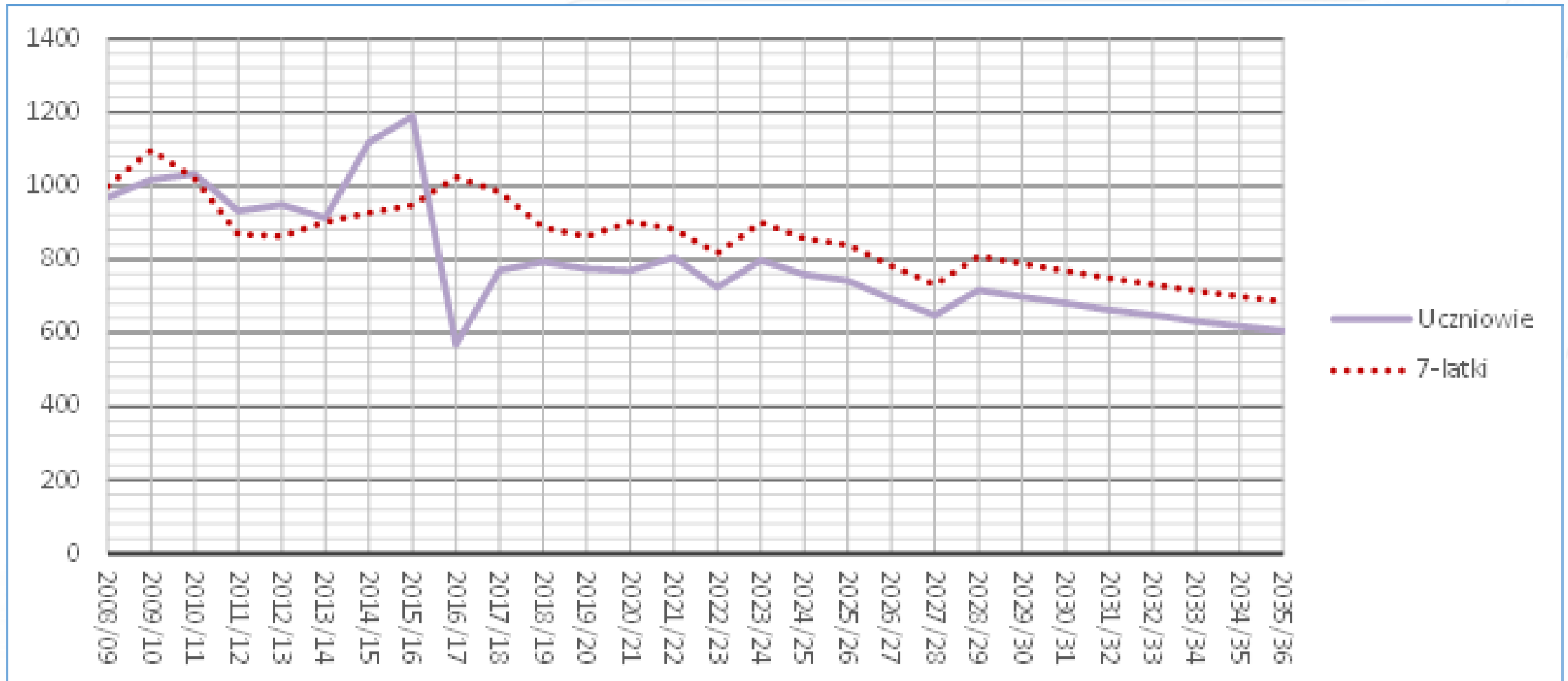
Bardzo obszerne zagadnienie – w praktyce przepisy nie narzucają sztywnych ram

Zmiany w sieci szkół

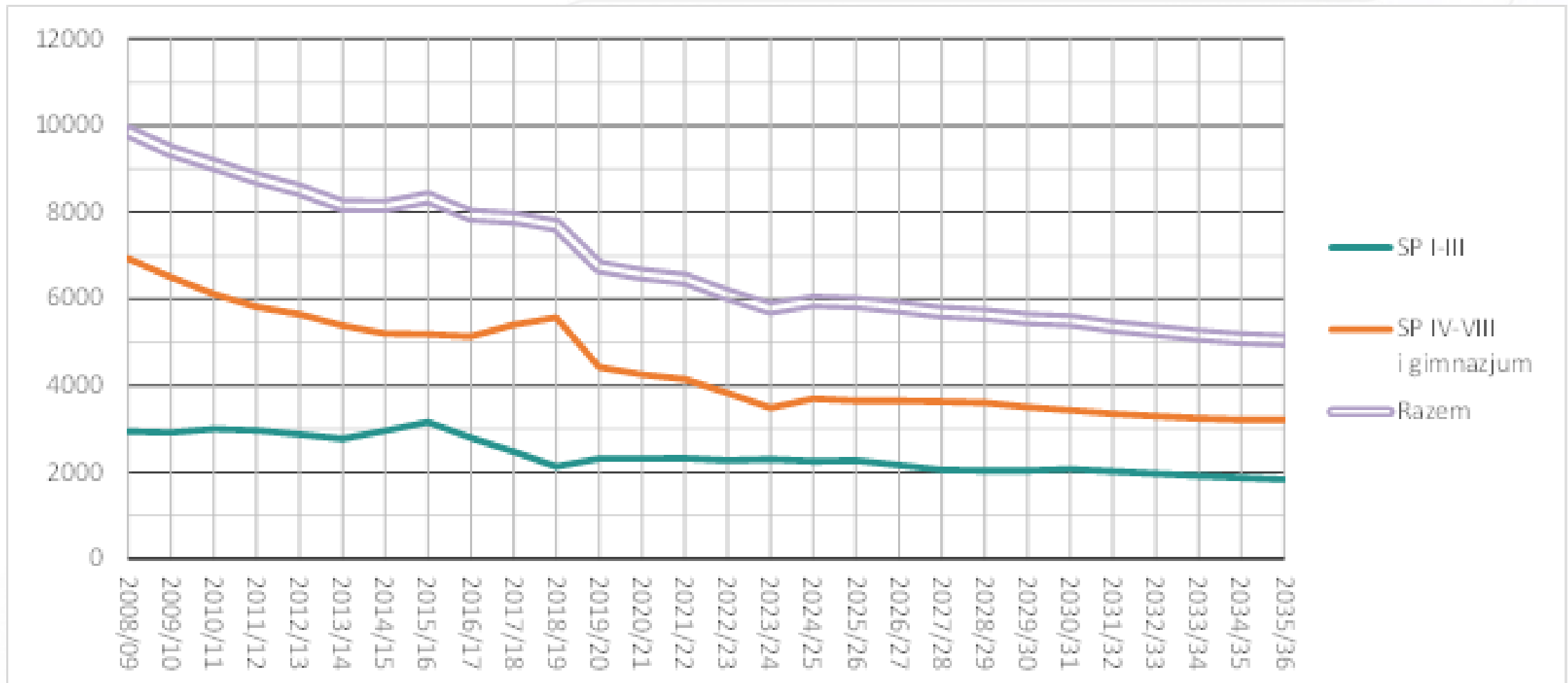

- Są trudne do przeprowadzenia, ponieważ kuratorzy je blokują, ale
 - czasem udaje się ich przekonać. można też wygrać z nimi w sądzie administracyjnym
 - pokonanie oporu rad i mieszkańców bywa trudniejsze
- Najprostsza jest likwidacja szkół ponadpodstawowych, które nie cieszą się powodzeniem, zwłaszcza jeśli wchodzą w skład zespołów
 - wystarczy określić sensowną minimalną liczebność oddziałów klas pierwszych i nie tworzyć oddziałów, w których liczba chętnych nie osiągnęła minimum → po kilku latach takie szkoły zanikają
- Do zmian w sieci szkół podstawowych i bardziej skomplikowanych zmian w sieci szkół ponadpodstawowych trzeba się dobrze przygotować – trzeba sprawdzić
 - jakie zmiany w sieci szkół są możliwe
 - czy przyniosą one korzyści większe od kosztów

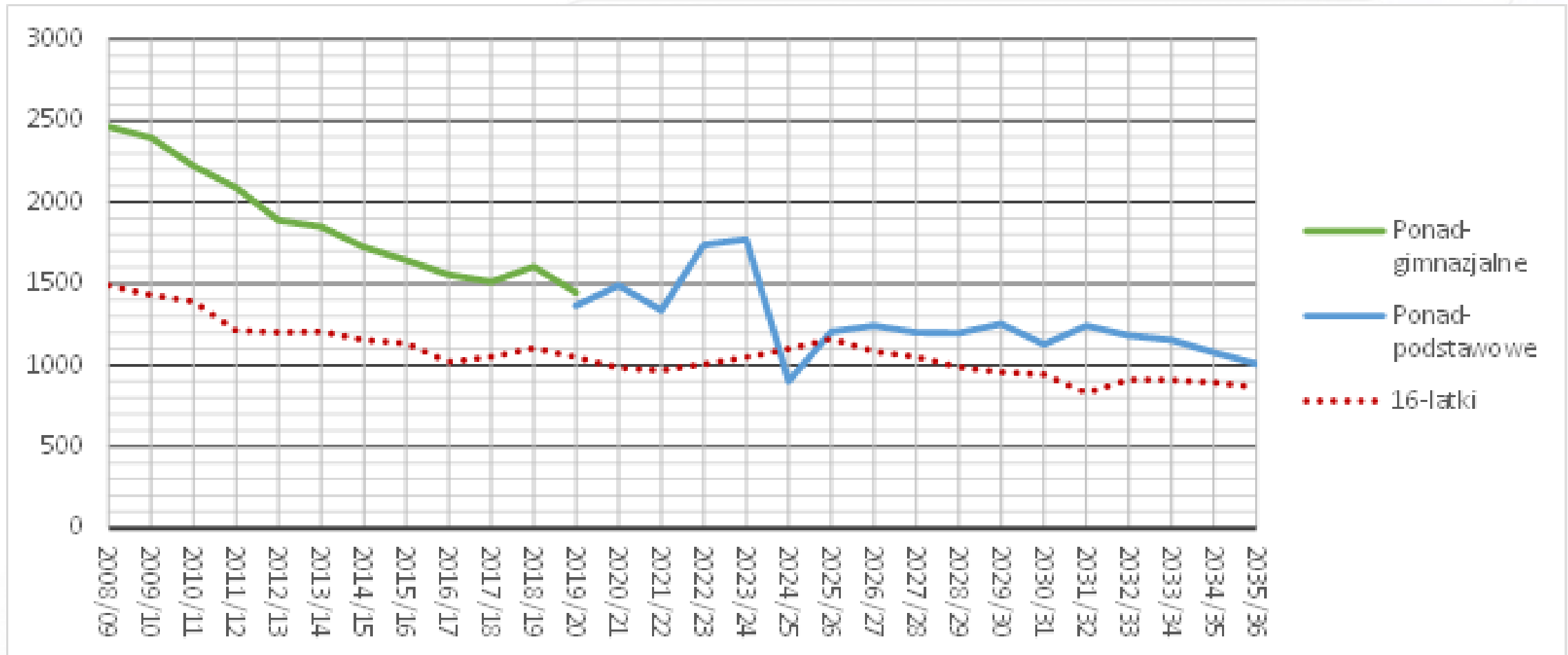
Prognoza liczby uczniów w klasach pierwszych szkół podstawowych (do roku 2020/21 dane rzeczywiste)

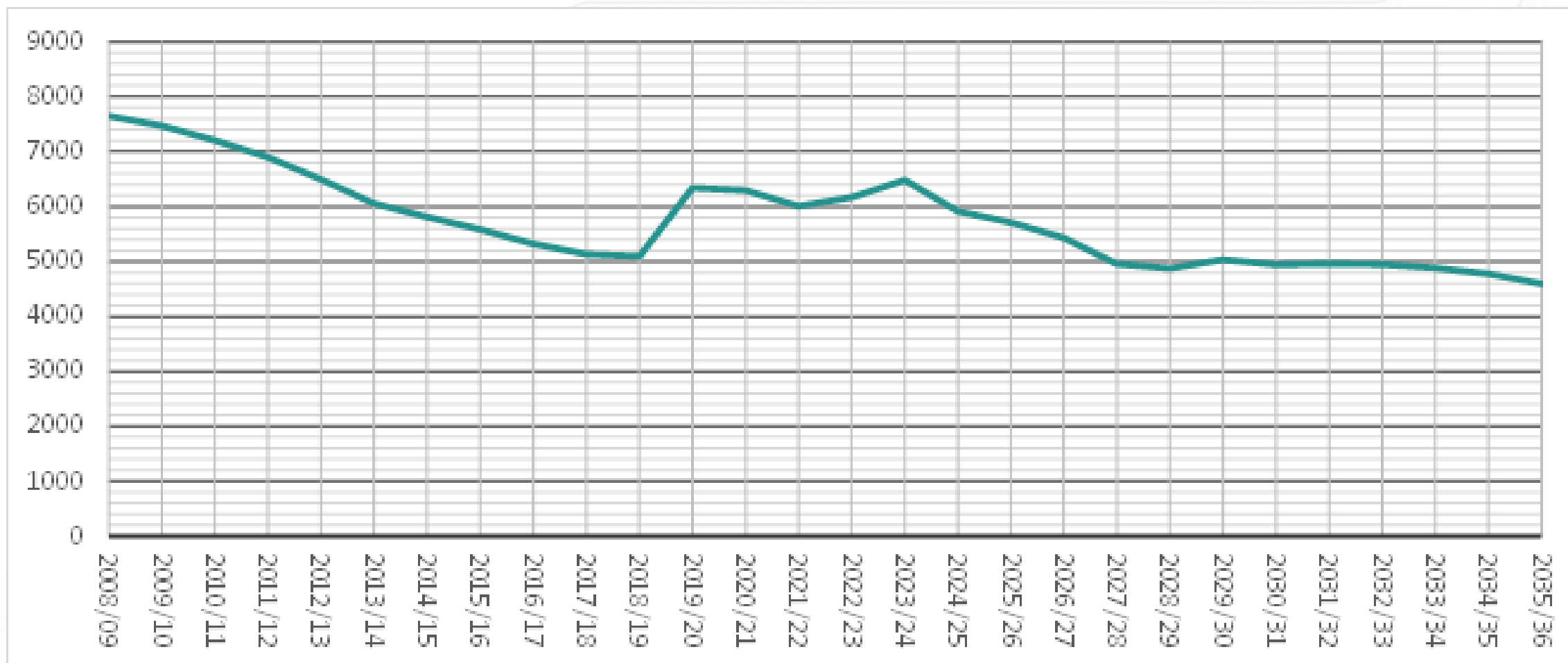
Prognoza liczby uczniów szkół podstawowych (do roku 2020/21 dane rzeczywiste)

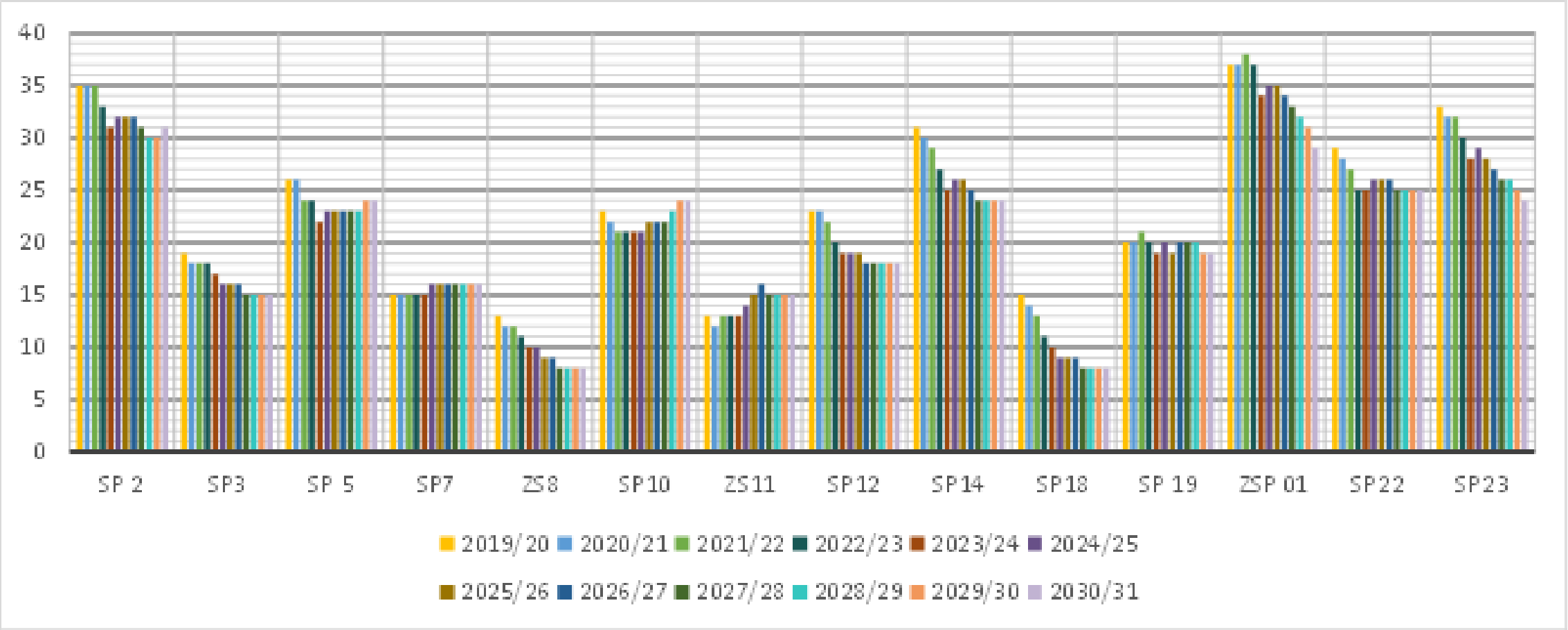
Prognoza liczb uczniów w klasach pierwszych szkół ponadgimnazjalnych i nowych szkół ponadpodstawowych (do roku 2020/21 dane rzeczywiste)

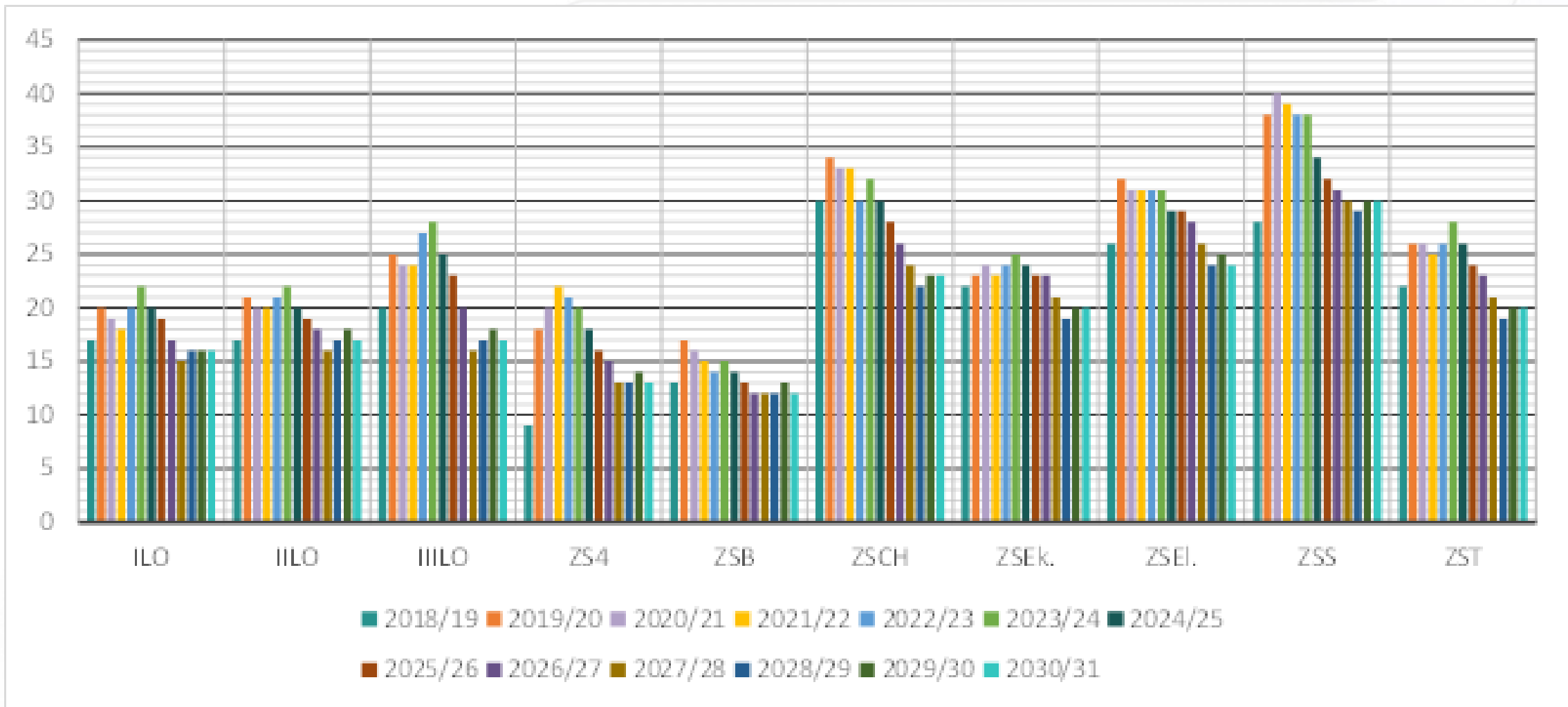
Prognoza łącznej liczby uczniów ogólnodostępnych szkół ponadgimnazjalnych i nowych szkół ponadpodstawowych dla młodzieży (do roku 2020/21 dane rzeczywiste)

Proгноза ллчб оооооооо оооооооо

Prognoza liczb oddziałów zespołów szkół i samodzielnych szkół ponadgimnazjalnych

Prognoza bilansów pojemności obiektów szkół podstawowych

Jednostka	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25	2025/26	2026/27	2027/28	2028/29	2029/30	2030/31
SP 2	-3	-3	-3	-1	1	0	0	0	1	2	2	1
SP3	-3	-2	-2	-2	-1	0	0	0	1	1	1	1
SP 5	1	1	3	3	5	4	4	4	4	4	3	3
SP7	-1	-1	-1	-1	-1	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2
ZS8	3	4	4	5	6	6	7	7	8	8	8	8
SP10	-5	-4	-3	-3	-3	-3	-4	-4	-4	-5	-6	-6
ZS11	1	2	1	1	1	0	-1	-2	-1	-1	-1	-1
SP12	-3	-3	-2	0	1	1	1	2	2	2	2	2
SP14	-14	-13	-12	-10	-8	-9	-9	-8	-7	-7	-7	-7
SP18	2	3	4	6	7	8	8	8	9	9	9	9
SP 19	5	5	4	5	6	5	6	5	5	5	6	6
ZSP 01	-8	-8	-9	-8	-5	-6	-6	-5	-4	-3	-2	0
SP22	-4	-3	-2	0	0	-1	-1	-1	0	0	0	0
SP23	0	1	1	3	5	4	5	6	7	7	8	9
Razem	-29	-21	-17	-2	14	7	8	10	19	20	21	23

Prognoza bilansów pojemności obiektów szkół ponadpodstawowych

Jednostka	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25	2025/26	2026/27	2027/28	2028/29	2029/30	2030/31
ILO	3	4	5	3	1	3	4	6	8	7	7	7
IILO	2	3	3	2	1	3	4	5	7	6	5	6
IIILO	1	2	2	-1	-2	1	3	6	10	9	8	9
ZS4	12	10	8	9	10	12	14	15	17	17	16	17
ZSB	-1	0	1	2	1	2	3	4	4	4	3	4
ZSCH	11	12	12	15	13	15	17	19	21	23	22	22
ZSEk.	3	2	3	2	1	2	3	3	5	7	6	6
ZSEl.	7	8	8	8	8	10	10	11	13	15	14	15
ZSS	8	6	7	8	8	12	14	15	16	17	16	16
ZST	4	4	5	4	2	4	6	7	9	11	10	10
Razem	52	53	56	54	45	66	80	93	112	118	109	114

Porównanie prognozowanych efektów zmian sieci szkół – łączna liczba oddziałów trzech szkół

Wariant	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25	2025/26	2026/27	2027/28	2028/29	2029/30	2030/31
A (bez zmian)	45	45	39	39	39	38	37	40	42	42	42	42	42	42
B (likwidacja SP Gola)	45	45	39	34	34	33	33	35	36	36	36	36	35	35
C (likw. SP Gola i Siemowo)	45	45	39	36	35	33	31	32	32	31	31	31	30	29
B2 (wygaszenie SP Gola)	45	45	39	38	38	36	35	37	38	37	36	36	35	35
C2 (wygasz. SP Gola i Siemowo)	45	45	39	37	36	34	32	33	33	32	31	31	30	29
Różnica A-B	0	0	0	5	5	5	4	5	6	6	6	6	7	7
Różnica A-C	0	0	0	3	4	5	6	8	10	11	11	11	12	13
Różnica A-B2	0	0	0	1	1	2	2	3	4	5	6	6	7	7
Różnica A-C2	0	0	0	2	3	4	5	7	9	10	11	11	12	13

Obszary działania

- Bieżący – rekrutacja i arkusze organizacyjne
 - efekty często następują z opóźnieniem
- Strategiczny – sieć szkół
 - efekty mogą być stosunkowo krótko po wdrożeniu zmian

Dziękuję za uwagę

